

Tomáš Sedláček: Je naší povinností bojovat snížením blahobytu

01.04.2022

Známý ekonom Tomáš Sedláček popsal v březnové debatě v KC Vozovna dopad ekonomických sankcí vůči Rusku i to, jak moc se svět mění v důsledku konfliktu na Ukrajině.

Vpád Ruska na Ukrajinu nikdo nečekal. Byl to pro ostatní velmoci i NATO šok?

Jistěže ano. Jestli si vzpomínáte, francouzský prezident Emmanuel Macron loni říkal, že NATO je „braindead“, tedy ve stavu mrtvice. To už neplatí. Tento barbarsky útok je jak z minulého století a svou razancí, tupostí a brutalitou se stává krystalickým projevem čistého zla.

Je reakce Západu adekvátní?

Je příliš jemná, i když zatím v dějinách největší. Žádná jiná země není vystavena takovému pohrdání světa, které se projevuje v sankcích. Západní svět zatím má luxus zvolit válku ekonomickou, nikoliv vojenskou. Zatím. A doufat, že se Putin probere ze svého zla. Je naší morální povinností použít veškerý ekonomický arzenál jako zbraň — snad to pomůže. Musíme bojovat ekonomickou válku, než přejdeme do války opravdové. Rusko by mělo být zařazeno mezi teroristické státy a tak je nutné k němu přistupovat. Zcela jej odříznout a ostrakizovat.

Byl účinek sankcí okamžitý?

Většinou trvá mnoho let, než se sankce projeví tak, aby lidé vyšly do ulic a aby bída „zespodu“ probublala do nejvyšších složek společnosti i státu. Kromě toho opravdu účinná bývá tak pětina ekonomických omezení. Jenže tentokrát začaly sankce platit okamžitě. Rusové, tedy hlavně obyčejní střadatelé, udělali tzv. „run na banky“, tedy začali z účtů, bankomatů i přepážek hromadně vybírat peníze. To nemůže přežít žádná banka. Z rublu se kvůli tomu postupně stává odpadová měna. Ruská centrální banka na to zareagovala zvýšením úrokových sazeb z devíti na dvacet procent. To rublu na chvíli pomůže, ale položí to reálnou ekonomiku. Představte si, jaké je podnikat s dvacetiprocentní úrokem. Nebo si vzít takovou hypotéku. To je prakticky nesplnitelné. Navíc Rusko jako stát je těsně před bankrotem, ratingové agentury zařadily jeho dluhopisy mezi odpad.

Čekali jste, že Evropa, USA, Austrálie a další zareagují jednotně?

Musím říct, že jsem na ekonomy, bankéře a podnikatele hrdý. Reagovali jsme jednotně a silně, byť mnozí přišli o velké množství kapitálu. Státy EU a celého západu zareagovaly ve shodě. Tak rozsáhlé a rychlé sankce jsem nečekal a myslím, že něco takového nečekal ani Putin. Koneckonců na struktuře jeho devizových rezerv je to vidět. On si spořil v eurech! Tak teď o ně přišel. Ruská ekonomika je na suchu. Ještě zakázat jejich ropu a plyn, a za pár měsíců je s ruskou ekonomikou konec.

Rusko si ale vytvořilo velké zahraniční rezervy.

Když se dnes podívám na všechny ruské finanční operace a statistiky z posledních let, je z nich jasné, že se

Rusko připravovalo na válku. Ruská vláda si připravila například obrovský finanční polštář ve výši 650 miliard dolarů v zahraniční měně. Tyto rezervy fungují jako protiváha ve chvíli, kdy začne padat vaše domácí měna, s čímž Vladimir Putin počítal. Očekával, že Američané mohou po útoku rezervy v dolarech ovlivnit a znehodnotit, tak je v posledních letech přesouval do zlata a čínské měny jüan. Jenže podle mě udělal jednu chybu, a tou byly rezervy v eurech. Celých 38 procent všech rezerv si ponechal v eurech. Nečekal, že evropské země se na sankcích shodnou. Jenže ony se shodly.

Co rezervy v eurech pro Rusko znamenají?

Následkem sankcí Rusko přišlo naráz o víc než 270 miliard dolarů, což je víc než roční hrubý domácí produkt (HDP) České republiky. Tato částka je zhruba polovina ruských zahraničních rezerv, které dělají 38 procent HDP Ruska, což je citelná rána. Rusko částečně ztratilo svůj „finanční polštář“ a s ním možnost efektivně bránit rubl a splácet svůj státní dluh. Tím se projevil jeden z hlavních dopadů sankcí: země se téměř instantně ocitla na hranici státního bankrotu.

Zajímavé je také sledovat státní dluh Ruska. Souvisí nějak se zahájením války?

Současný dluh Ruska je relativně nízký, tvoří asi 20 procent jeho HDP. Pro srovnání, Česká republika má dluh zhruba 40 procent, což už je v ekonomii taková „oranžová zóna“, ještě ale ne „červená“. Země, která má nízký státní dluh a chce se pustit do války, si na válečné výdaje může půjčovat peníze. Jenže pokud má dluh vysoký, nikdo jí moc půjčovat nebude. S touto logikou do toho Putin šel. Ale protože přišel o rezervy a země byla vyloučena ze systému SWIFT, ruská ekonomika se dostala do takových problémů, že má omezené schopnosti splácet své závazky.

V jakém stavu je vlastně Rusko?

Začnu trochu oklikou od Číny, kde nejbohatších 0,001 procenta obyvatel zbohatlo za posledních 30 let o 3 700 procent, kdežto průměrný Číňan zbohatl aspoň o 800 procent. Nůžky se sice rozevírají, ale ta spodní čepel, tedy chudší vrstvy lidí, si hodně polepšila. Podobně je na tom Indie, ale i další velmoci a mnoho ostatních států. Ruská federace je však jediný stát, kde to tak není. Polovina populace je dnes o 26 procent chudší, než byla v roce 1980, před více než generací, tedy ve srovnání s dobou hlubokého komunismu. Naproti tomu ruská oligarchie, tedy 0,001 procenta obyvatel, zbohatla o neskutečných 38 000 procent. To je zdaleka nejvíc na světě, nehorázně moc, desetkrát(!) tolik co u oligarchů v Číně. To je příklad země, kde bohatí bohatnou nikoli spolu s chudými, ale na jejich účet. Opakuji, že něco takového se nikde jinde na světě nestalo. To je ekonomické chucpe a dává to legitimitu majetek ruských oligarchů zabavit a vrátit po válce zpět těm, kterým ho vzali: chudým obyvatelům Ruska.

Lze odhadnout dopad sankcí? Neodnesou je nejvíc právě obyčejní Rusové?

Ruské politiky ani ruské ekonomiky škoda není. Rusko dalo světu mnoho v oblasti vědy, kultury, umění, ale na poli politiky a ekonomiky mu nedalo za posledních třicet let skoro nic. Svět odstraněním Putina o nic nepřijde. Nicméně již nyní musíme myslet na obnovu po válce. Když se v roce 1989 ptali v americkém kongresu Václava Havla, jak lze pomoci Československu, řekl: „Pomozte Rusku.“ Problém nebude s potravinami, tam je Rusko celkem soběstačné. Problém bude třeba s léky. Sankce míří spíš na střední třídu a jejich peníze v bankách, zároveň na oligarchy. Ale později by nejspíš dopadly i na nejchudší lidi.

Jak vlastně Rusové vnímají aktuální situaci?

Mluvil jsem s českými přáteli na moskevské ambasádě. Ti mají pocit, že i mezi obyčejnými Rusy panuje přesvědčení, že se jejich prezident Putin dočista zbláznil. Myslím, že je dobře, že se svět proti Rusku účinně spojil. Ale není to kvůli tomu, že to je zrovna Rusko. Kdyby takhle zaútočila Ukrajina, tak se sankce opřou do Ukrajinců. Kdyby Japonsko zaútočilo brutálně na Čínu, finanční „facku“ by svět obrátil proti Japonsku.

Proč tentokrát spojenectví funguje?

V posledních desetiletích byly různé krize. Třeba ekonomická krize v roce 2008, pak uprchlická krize, následoval brexit, kterému šla v patách pandemie koronaviru. A vlastně v týdnu, kdy si Evropa a svět

pomalu začaly sundávat roušky a mohly po dvou letech volně dýchat, se Putin rozhodl, že půjde do války – takže je tu další krize. To spojení proti němu je velmi zajímavé a historicky výjimečné a je to vidět na konkrétních příkladech. Proti ruské agresi se spojili jak demokraté a republikáni v USA, tak třeba český parlament a také prezident Zeman. Taková shoda napříč světem se opravdu nestává. Takto čistě krystalické a jednoznačné zlo zde dlouho nebylo.

Jak se k invazi staví Čína?

Navenek a při oficiálních projevech se staví za Putina. Ale to nadšení stále víc klesá. Když začal Putin mávat jadernými zbraněmi, znepokojilo to zákonitě i velkou Čínu.

Občas se objevuje srovnání Putina s Hitlerem. Je opodstatněné?

Ještě před válkou by mě nic takového nenapadlo, ovšem nyní je to na místě. Srab, který ostřeluje civilní obyvatele, jejichž jediným „hříchem“ bylo pošilhávání po svobodě. Podstatný rozdíl je ale v tom, že hitlerovské Německo bylo svým vůdcem nadšené, zfanatizované, kdežto v současném Rusku je, zdá se, situace jiná. Lidé hlavně mlčí, malá část odvážlivců dokonce protestuje v ulicích. Přál bych si konec Putinova režimu, který by mohl být rychlý a mohl by začít pučem v armádě.

Evropa, Severní Amerika a další řeší odklon od ruského plynu a ropy. Co by to mohlo způsobit?

Odklon od ruských energií se teď řeší v mnoha zemích světa. V Evropě by to znamenalo zvýšení cen energií, což by mohl být pro mnoho lidí poměrně velký zásah do rozpočtu. Česko se už v minulosti plánovalo vydat cestou pomalého snižování závislosti na ruském plynu a ropě, což se teď možná stane skokem. Je teď naší povinností bojovat snížením blahobytu. Budme rádi, že nemusíme na frontu posílat své syny nebo sebe. Zatím můžeme bojovat snížením blahobytu: odstříhneme se od ruské ropy i plynu. Zlu se nemá ustupovat, se zlem se má bojovat.

[Úplný záznam rozhovoru](#), který se uskutečnil 1. března v KC Vozovna v rámci besedního cyklu Zastávka na znamení.

Tomáš Sedláček

Narodil se 23. ledna 1977 v Roudnici nad Labem ve středních Čechách. Devět let prožil ve Finsku a Dánsku, kde chodil také do školy. Ve 24 letech se stal poradcem tehdejšího prezidenta Václava Havla. Studoval na Karlově univerzitě v Praze a na Yaleově univerzitě v USA. V roce 2009 se stal členem Národní ekonomické rady vlády. Působí jako vysokoškolský pedagog a spisovatel, věnuje se tématům na rozhraní ekonomiky a filozofie. Jeho kniha *Ekonomie dobra a zla* byla přeložena do několika jazyků a získal za ni prestižní německou cenu. Je vdovec, má syna Kryštofa.